

การใช้สิทธิลดราคาในสัญญาซื้อขายระหว่างประเทศ PRICE REDUCTION IN THE INTERNATIONAL SALE OF GOODS

อลาสก้า สุจริตธาดา*
Alaska Sujaridthada

บทคัดย่อ

เนื่องจากในบทบัญญัติเฉพาะว่าด้วยซื้อขายของประเทศไทยไม่มีบทบัญญัติที่กำหนดสิทธิให้ผู้ซื้อสามารถเยียวยาความเสียหาย ในกรณีที่ผู้ขายส่งมอบสินค้าที่มีความชำรุดบกพร่อง หรือไม่เป็นไปตามสัญญาให้แก่ผู้ซื้อได้ ผู้ซื้อจึงมีความจำเป็นที่จะต้องกลับไปใช้วิธีการเยียวยาความเสียหายในกฎหมายลักษณะหนี้ ซึ่งการกลับไปใช้วิธีการเยียวยาความเสียหายในกฎหมายลักษณะหนี้ นั้น อาจทำให้คู่สัญญาได้รับการเยียวยาความเสียหายที่ไม่เพียงพอ และผู้ซื้อต้องแบกรับภาระมากมายเกินสมควร ทั้ง ๆ ที่ผู้ซื้อไม่ได้เป็นฝ่ายกระทำผิด จึงควรมีการบัญญัติวิธีการเยียวยาความเสียหายเพิ่มเติมเข้าไปในบทบัญญัติเฉพาะ ซึ่งหนึ่งในวิธีการเยียวยาความเสียหายนั้นก็คือหลักการใช้สิทธิลดราคา

คำสำคัญ

การใช้สิทธิลดราคา, ชำรุดบกพร่อง, ไม่เป็นไปตามสัญญา

ABSTRACT

As the law on sale in Thailand has no specific provisions on remedies available to the buyer in the case where the seller has delivered the goods which are defective or fail to be in conformity with contractual requirements, the buyer therefore resorts to remedies available under general provisions in the law of obligations. Such resort of traditional remedies leads to inadequate compensation and may also result in unreasonable burdens on the part of the buyer despite the absence of his fault. As such, certain specific provisions setting out

* นักศึกษาปริญญาโท หลักสูตรนิติศาสตรมหาบัณฑิต สาขากฎหมายการค้าระหว่างประเทศ คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ : Alaska.suj@gmail.com

additional remedies should be inserted into the law. One of new remedies suggested is the right to reduce the price.

Keywords

Price Reduction, Defect, Non-Conformity

บทนำ

จากการศึกษาพบว่า ในกรณีที่ผู้ขายส่งมอบสินค้าที่มีความชำรุดบกพร่องหรือไม่เป็นไปตามสัญญาให้แก่ผู้ซื้อ แม้มาตรา 472 ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ จะกำหนดให้ผู้ขายต้องรับผิดชอบ แต่ไม่มีบทบัญญัติใดในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ว่าด้วยข้อขายที่กำหนดว่าผู้ขายต้องรับผิดชอบอย่างไร และผู้ซื้อที่มีสิทธิที่จะเยียวยาความเสียหายได้อย่างไรบ้าง ผู้ซื้อจึงมีความจำเป็นที่จะต้องกลับไปใช้วิธีการเยียวยาความเสียหายในบทบัญญัติทั่วไปว่าด้วยหนี้¹ ซึ่งการกลับไปใช้วิธีการเยียวยาความเสียหายในกฎหมายลักษณะหนึ่งนั้น ทำให้คู่สัญญาได้รับการเยียวยาความเสียหายที่ไม่เพียงพอ และผู้ซื้อต้องแบกรับภาระมากมายเกินสมควร เช่น หากผู้ซื้อใช้สิทธิเรียกค่าเสียหาย ผู้ซื้อก็มีหน้าที่ในการพิสูจน์ความเสียหายที่เกิดขึ้นต่อศาล อีกทั้งต้องแบกรับภาระในด้านค่าใช้จ่าย และเวลาที่ต้องเสียไปในการดำเนินกระบวนการพิจารณา และผู้ซื้อยังต้องแบกรับความเสี่ยงจากความไม่แน่นอนในผลของคำพิพากษาอีกด้วย หรือหากผู้ซื้อเลือกที่จะใช้สิทธิยึดหน่วงราคา เนื่องจากการใช้สิทธิยึดหน่วงราคานั้นเป็นวิธีการป้องกันตนเอง และวิธีการเยียวยาความเสียหายเพียงชั่วคราวของผู้ซื้อเท่านั้น เพราะแม้ผู้ซื้อจะสามารถยึดหน่วงไม่ยอมชำระราคาสินค้า เมื่อผู้ขายเรียกให้ชำระราคาได้ แต่ก็สามารถยึดหน่วงราคาได้เพียงชั่วคราวเท่านั้น ในที่สุดผู้ซื้อก็ต้องชำระราคาให้แก่ผู้ขาย ซึ่งจำนวนเงินที่ผู้ซื้อต้องชำระให้แก่ผู้ขายอาจจะไม่ใช่จำนวนที่ผู้ซื้อยอมรับก็เป็นได้ เพื่อเป็นการแก้ไขปัญหาดังกล่าว และเพื่อเปิดโอกาสให้ผู้ซื้อสามารถเลือกวิธีการเยียวยาความเสียหายที่เหมาะสมกับตนได้ จึงควรมีการบัญญัติวิธีการเยียวยาความเสียหายเพิ่มเติมเข้าไปในบทบัญญัติเฉพาะว่าด้วยข้อขาย ซึ่งหนึ่งในวิธีการเยียวยาความเสียหายที่สามารถแก้ไขปัญหาดังกล่าวได้ก็คือ หลักการใช้สิทธิลดราคา (Price Reduction)

หลักการใช้สิทธิลดราคาเป็นวิธีการเยียวยาความเสียหายที่มีที่มาจากแนวคิดที่ว่า แม้ผู้ขายจะไม่ต้องรับผิดชอบในความเสียหายที่เกิดจากความบกพร่องของสินค้า ผู้ขายก็ไม่ควรได้รับชำระราคาเต็มจำนวน ซึ่งเรียกว่าหลัก “actio quanti minoris” ที่มาจากกฎหมายโรมัน² ซึ่งหมายถึง การที่ผู้ซื้อสามารถร้องขอให้ผู้ขายลดราคาสินค้าลงได้เมื่อผู้ซื้อพบว่ามีความบกพร่องซ่อน หรือแฝงอยู่ในตัวสินค้านั้น³ ภายหลังจากที่ได้รับ

¹ โฟทชิต เอกจริยกร, คำอธิบายข้อขาย แลกเปลี่ยน ให้, พิมพ์ครั้งที่ 8 (กรุงเทพมหานคร : วิญญูชน, 2558), น.205 - 206.

² John O. Honnold, Uniform Law for International Sales under the 1980 United Nations Convention, (Deventer : Boston Kluwer Law and Taxation Publishers, 1990), p.395.

³ Jarno Vanto, “Remedy of reduction of price: Remarks on the manner in which the Principles of European Contract Law may be used to

มอบสินค้านั้น และผู้ซื้อได้ขอใช้สิทธิลดราคาภายในระยะเวลา 6 เดือนหลังจากที่ผู้ซื้อได้พบเห็นความบกพร่องในตัวสินค้าดังกล่าว

ซึ่งในปัจจุบันหลักการใช้สิทธิลดราคาสินค้าได้ปรากฏอยู่ในกฎหมายระหว่างประเทศ และกฎหมายของประเทศที่เป็นระบบ civil law และ common law ซึ่งในหลายประเทศก็ได้บังคับใช้สิทธิในการลดราคากับสัญญาประเภทอื่นนอกเหนือจากสัญญาซื้อขายด้วย โดยในบทความนี้จะกล่าวถึงหลักการใช้สิทธิลดราคาสินค้าที่ปรากฏอยู่ในอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยสัญญาซื้อขายสินค้านานาชาติ ค.ศ. 1980 (CISG), Principles of European Contract Law (PECL), Draft Common Frame of Reference (DCFR), Sale of Goods Act 1979 (SGA), ประมวลกฎหมายแพ่งฝรั่งเศส, Uniform Commercial Code (UCC) และประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ของไทย ซึ่งจะได้อธิบายดังต่อไปนี้

1. อนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยสัญญาซื้อขายสินค้านานาชาติ ค.ศ. 1980 (CISG)

หลักการใช้สิทธิลดราคาสินค้าในอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยสัญญาซื้อขายสินค้านานาชาติ ค.ศ. 1980 ซึ่งต่อไปนี้จะเรียกว่า CISG จะปรากฏอยู่ในมาตรา 50 โดยมีสาระสำคัญ คือ

“หากสินค้ามีความบกพร่อง หรือไม่เป็นไปตามสัญญา แม้ว่าจะมีการชำระราคาไปแล้วหรือไม่ก็ตาม ผู้ซื้ออาจลดราคาสินค้าลงได้ โดยลดราคาสินค้าให้เหมาะสมกับมูลค่าสินค้าที่ได้ส่งมอบจริง ณ เวลาส่งมอบ โดยเทียบเคียงกับมูลค่าสินค้าที่ถูกต้องครบถ้วนตามสัญญาในเวลานั้น

แต่หากผู้ขายใช้สิทธิขอเยียวยาการไม่ปฏิบัติการชำระหนี้ตามมาตรา 37 หรือ 48 หรือหากผู้ซื้อปฏิเสธการใช้สิทธิของผู้ขายตามมาตราดังกล่าว ผู้ซื้อจะไม่สามารถใช้สิทธิลดราคาได้”

เงื่อนไขในการใช้สิทธิลดราคาสินค้า ประการแรก การที่ผู้ซื้อจะใช้สิทธิลดราคาสินค้าได้นั้น ต้องเป็นกรณีของการซื้อขายสินค้านานาชาติ ซึ่งคู่สัญญามีสถานประกอบการอยู่กันคนละประเทศ โดยไม่ต้องคำนึงถึงสัญชาติของคู่สัญญา หรือลักษณะทางแพ่งของคู่สัญญา นอกจากนี้ ต้องเป็นกรณีการซื้อขายสินค้าที่สามารถเคลื่อนที่ได้ (moveable goods) และไม่เป็นการซื้อขายสินค้าบางประเภท เช่น การซื้อขายสินค้า

interpret or supplement Article 50 of the CISG,” *An International Approach to the Interpretation of the United Nations Convention on Contracts for the International Sale of Goods (1980) as Uniform Sales Law*, ed. John Felemegas (New York : Cambridge University Press, 2007), p.411 - 415.

เพื่อใช้ส่วนตัว ใช้ในครอบครัว การซื้อขายเรือ เครื่องบิน หุ่น หลักทรัพย์ หรือ กระแสไฟฟ้า

ประการที่สอง ต้องเป็นกรณีที่สินค้าที่ผู้ขายส่งมอบให้แก่ผู้ซื้อนั้นมีความบกพร่อง หรือไม่เป็นไปตามสัญญาตามมาตรา 35 เช่น ความบกพร่องในคุณภาพของสินค้า ปริมาณ ลักษณะของสินค้าไม่ตรงตามคำพรรณนาในสัญญา หรือการบรรจุหีบห่อของสินค้าอยู่ในลักษณะที่ไม่ปลอดภัย ซึ่งความบกพร่อง หรือไม่เป็นไปตามสัญญาดังกล่าวจะต้องมีอยู่ในขณะโอนความเสี่ยงในตัวสินค้าจากผู้ขายไปยังผู้ซื้อ โดยผู้ขายจะต้องรับผิดชอบสำหรับความเสียหาย แม้ความบกพร่อง หรือไม่เป็นไปตามสัญญานั้นจะไม่ได้เกิดขึ้นจากความผิดของผู้ขายก็ตาม⁴ และผู้ซื้อเลือกที่จะรับมอบสินค้าที่มีความบกพร่อง หรือไม่เป็นไปตามสัญญานั้น

ประการที่สาม ก่อนผู้ซื้อจะใช้สิทธิลดราคา ผู้ซื้อต้องทำการตรวจสอบสินค้า หรือจัดให้มีการตรวจสอบสินค้า ซึ่งหากสินค้านั้นมีความบกพร่อง หรือไม่เป็นไปตามสัญญา ผู้ซื้อต้องแจ้งเรื่องความบกพร่อง หรือความไม่เป็นไปตามสัญญาของสินค้าให้แก่ผู้ขายทราบภายในระยะเวลาตามสมควรตามที่ได้กำหนดไว้ในมาตรา 39 และมาตรา 40 หลังจากที่ถูกผู้ซื้อได้พบ หรือควรจะพบถึงความบกพร่อง หรือความไม่เป็นไปตามสัญญาของสินค้า แต่หากผู้ซื้อไม่ได้แจ้งถึงความบกพร่อง หรือความไม่เป็นไปตามสัญญาของสินค้าภายในระยะเวลาตามสมควร หรือภายในระยะเวลา 2 ปีนับแต่วันที่สินค้าได้ถูกส่งถึงผู้ซื้อ ผู้ซื้อจะไม่สามารถใช้สิทธิลดราคาได้ เว้นแต่การที่ไม่ได้แจ้งถึงความบกพร่อง หรือความไม่เป็นไปตามสัญญานั้นมีเหตุอันสมควรตามมาตรา 44⁵

เงื่อนไขประการสุดท้าย ผู้ซื้อจะต้องแสดงเจตนาขอใช้สิทธิลดราคา (Declaration) ไปยังผู้ขาย โดยการแสดงเจตนาขอใช้สิทธิลดราคาไปยังผู้ขายนั้น จะเกิดขึ้นเฉพาะกรณีที่ผู้ซื้อยังไม่ชำระราคา ซึ่งผู้ซื้อต้องแสดงเจตนาขอใช้สิทธิลดราคาไป

⁴ Arnau Muriá Tuñón, "The Actio Quanti Minoris and Sales of Goods Between Mexico and the U.S.: An Analysis of the Remedy of Reduction of the Price in the UN Sales Convention, CISG Article 50 and its Civil Law Antecedents," Accessed January 29, 2017, <http://www.cisg.law.pace.edu/cisg/biblio/muria.html>

⁵ Peter Schlechtriem, Commentary on the UN Convention on the International Sale of Goods (CISG), (Biddles Ltd : Great Britain, 1998), p.439, see also ICC Arbitration, June 1996, Case No. 8247, <http://cisgw3.law.pace.edu/cases/968247i1.html>, 13 January 2017.

ยังผู้ขายล่วงหน้าก่อนที่จะใช้สิทธิลดราคา⁶ หรืออย่างน้อยที่สุดในขณะที่ผู้ซื้อจะใช้สิทธิลดราคา แต่หากเป็นกรณีที่ผู้ซื้อชำระราคาไปแล้ว ผู้ซื้อไม่จำเป็นต้องแสดงเจตนาขอใช้สิทธิลดราคาไปยังผู้ขายอีก เนื่องจากผู้ซื้อสามารถใช้สิทธิลดราคาโดยขอให้ผู้ขายคืนเงินจำนวนที่ลดลงได้เลย เมื่อผู้ซื้อได้แสดงเจตนาขอใช้สิทธิลดราคาไปยังผู้ขายแล้ว การแสดงเจตนาดังกล่าวจะมีผลทันทีตั้งแต่ที่ผู้ซื้อส่งคำสั่งแสดงเจตนาดังกล่าวไปยังผู้ขาย และแม้ว่าในที่สุดการแสดงเจตนาดังกล่าวจะไปไม่ถึงผู้ขายก็ตาม ผู้ซื้อก็ยังจะสามารถใช้สิทธิลดราคาที่เป็นผลมาจากการแสดงเจตนาอันนั้นได้อยู่

ซึ่งเมื่อผู้ซื้อได้ปฏิบัติตามเงื่อนไขของการใช้สิทธิลดราคาจนครบถ้วนแล้ว ผู้ซื้อก็สามารถใช้สิทธิลดราคาสินค้าลงได้ให้เหมาะสมกับมูลค่าสินค้าที่ได้ส่งมอบจริง โดยเทียบเคียงกับมูลค่าสินค้าที่ถูกต้องครบถ้วนตามสัญญาในเวลาส่งมอบ อย่างไรก็ตามหากผู้ขายใช้สิทธิขอเยียวยาการไม่ปฏิบัติตามการชำระหนี้ตามมาตรา 37 หรือมาตรา 48 หรือผู้ซื้อปฏิเสธการใช้สิทธิดังกล่าวของผู้ขาย ผู้ซื้อจะไม่สามารถใช้สิทธิลดราคาได้ และในส่วนของหน้าที่การพิสูจน์นั้น เนื่องจากผู้ซื้อเป็นผู้ใช้สิทธิลดราคาสินค้า ผู้ซื้อจึงมีหน้าที่พิสูจน์ถึงความซื่อตรงบกพร่อง หรือไม่เป็นไปตามสัญญาของสินค้า

และแม้ว่าโดยส่วนมากหากสินค้านั้นมีความบกพร่อง หรือไม่เป็นไปตามสัญญา คู่สัญญา มักนิยมใช้สิทธิเรียกร้องค่าเสียหายมากกว่า แต่มีบางกรณีดังต่อไปนี้ที่การใช้สิทธิลดราคาสินค้าจะเป็นประโยชน์ต่อผู้ซื้อมากกว่า โดยประโยชน์ของการใช้สิทธิลดราคาในกรณีแรก คือ การใช้สิทธิลดราคาสินค้าเป็นวิธีการเยียวยาความเสียหายด้วยตัวเอง (self-help) ของผู้ซื้อ ซึ่งผู้ซื้อสามารถใช้ได้โดยไม่ต้องอาศัยความเห็นการตัดสินใจจากผู้เชี่ยวชาญ หรือคำพิพากษาของศาล

กรณีที่สอง หลักการใช้สิทธิลดราคาสินค้าจะเป็นประโยชน์ต่อผู้ซื้อ ในกรณีที่การพิสูจน์ความเสียหายนั้นจะเป็นการยุ่งยากต่อผู้ซื้อ หรือผู้ซื้อไม่ได้รับความเสียหายจากการที่มูลค่าของสินค้าที่ไม่เป็นไปตามสัญญานั้นลดลง เพราะเมื่อผู้ซื้อไม่สามารถพิสูจน์ความเสียหายที่เกิดขึ้นได้ ก็จะไม่สามารถเรียกค่าเสียหายได้ เช่น กรณีที่ผู้ซื้อไม่ได้ซื้อสินค้าเพื่อนำไปขายต่อ แต่ซื้อมาเพื่อนำไปบริจาค กรณีที่สาม คือ กรณีที่ผู้ขายสามารถอ้างข้อยกเว้นความรับผิดชอบตามมาตรา 79 ทำให้ผู้ขายไม่ต้องรับผิดชอบในส่วน of ค่าเสียหาย แต่ไม่กระทบถึงการใช้สิทธิเรียกร้องอื่น ๆ ผู้ซื้อจึงยังคงใช้สิทธิลดราคาสินค้าได้อยู่⁷

⁶ Oberlandesgericht München [OLG] [Provincial Court of Appeal], Germany, 2 March 1994, Case law on UNCITRAL texts (CLOUT) abstract no. 83, <http://cisgw3.law.pace.edu/cases/940302g1.html>, 21 October 2016

⁷ Sanne Jansen, "Price Reduction under the CISG a 21st Century Perspective," *Journal of Law & Commerce* 2, p.336 – 337 (2014).

กรณีนี้คือ หากผู้ซื้อเลือกที่จะใช้สิทธิลดราคา ผู้ซื้อสามารถเก็บสินค้าที่มีความชำรุดบกพร่อง หรือไม่เป็นไปตามสัญญาไว้ได้ โดยไม่ต้องคืนให้แก่ผู้ขาย ซึ่งต่างกับการเลิกสัญญาที่ผู้ซื้อต้องคืนสินค้าที่รับมอบให้แก่ผู้ขายภายหลังจากบอกเลิกสัญญา อีกทั้งการใช้สิทธิลดราคานี้ ไม่มีกำหนดเวลาให้ผู้ซื้อใช้สิทธิลดราคา ต่างกับการบอกเลิกสัญญาที่ต้องกระทำภายในระยะเวลาอันสมควรตามมาตรา 49(2) ดังนั้นแม้ระยะเวลาอันสมควรสำหรับการบอกเลิกสัญญาจะผ่านพ้นไปแล้ว ผู้ซื้อก็ยังคงสามารถใช้สิทธิลดราคาได้อยู่

ประโยชน์ในกรณีสุดท้าย คือ กรณีที่ขณะส่งมอบสินค้า ราคาตลาดของสินค้านั้นได้ลดลงจากราคาในวันที่ทำสัญญาเป็นอย่างมาก ซึ่งในกรณีนี้การใช้สิทธิลดราคาจะทำให้ผู้ซื้อได้รับการชดเชยความเสียหายในจำนวนที่มากกว่าการเรียกค่าเสียหาย

2. Principles of European Contract Law (PECL) และ Draft Common Frame of Reference (DCFR)

หลักการใช้สิทธิลดราคาใน Principles of European Contract Law ซึ่งต่อไปนี้จะเรียกว่า PECL นั้น อยู่ในหมวดที่ 9 ว่าด้วยหลักการเยียวยาความเสียหายจากการไม่ชำระหนี้ (Particular Remedies for Non-Performance) ซึ่งอยู่ในมาตรา 9:401 ส่วนใน Draft Common Frame of Reference ซึ่งต่อไปนี้จะเรียกว่า DCFR นั้น จะอยู่ในบรรพ 3 ว่าด้วยสิทธิทางหนี้ (Obligations and corresponding rights) ซึ่งอยู่ในหมวดที่ 3 ว่าด้วยหลักการเยียวยาความเสียหายจากการไม่ชำระหนี้ (Remedies for non-performance) ในมาตรา 3:601

ซึ่งหลักการใช้สิทธิลดราคาทั้งในมาตรา 9:401 PECL และมาตรา 3:601 DCFR จะใช้ในกรณีที่คู่สัญญาฝ่ายหนึ่งชำระหนี้ไม่ครบถ้วนตามสัญญา หรือไม่สามารถชำระหนี้ตามสัญญาได้ และคู่สัญญาอีกฝ่ายซึ่งเป็นฝ่ายที่เสียหายเลือกที่จะยอมรับการชำระหนี้ที่ไม่เป็นไปตามสัญญานั้น และเมื่อคู่สัญญาฝ่ายที่เสียหายยอมรับการชำระหนี้ที่ไม่เป็นไปตามสัญญาแล้ว คู่สัญญาฝ่ายนั้นสามารถลดราคาของการชำระหนี้ให้เป็นสัดส่วนกับราคาของการชำระหนี้ซึ่งไม่เป็นไปตามสัญญาที่ได้มีการชำระหนี้จริงในเวลานั้น โดยเทียบเคียงกับมูลค่าของการชำระหนี้ที่ถูกต้องครบถ้วนตามสัญญาในเวลานั้นได้ โดยสามารถใช้สิทธิลดราคาก่อน หรือภายหลังจากชำระเงินแล้วก็ได้ นอกจากนี้ PECL และ DCFR ได้กำหนดไว้อย่างชัดเจนว่า เมื่อคู่สัญญาฝ่ายที่เสียหายได้ใช้สิทธิลดราคาแล้ว คู่สัญญาฝ่ายนั้นจะไม่สามารถใช้วิธีการเยียวยาความเสียหายวิธีอื่นพร้อมกับการใช้สิทธิลดราคาได้ และไม่สามารถเรียกค่าเสียหายสำหรับมูลค่าของการชำระหนี้ที่ลดลง แต่หากมีความเสียหายสืบเนื่อง (further loss) PECL กำหนดว่ายังคงสามารถเรียกค่าเสียหายดังกล่าวได้ตามมาตรา 9:307 หรือตาม Section 5 ได้อยู่ และสำหรับ DCFR จะเรียกได้ตามมาตรา 3:510 หรือ Section 7

สำหรับการชำระหนี้ที่ไม่เป็นไปตามสัญญา ที่จะก่อให้เกิดสิทธิแก่คู่สัญญาในการใช้สิทธิลดราคาตาม PECL และ DCFR ได้นั้น เช่น การชำระหนี้ที่ไม่เป็นไปตามสัญญาที่มีความบกพร่องในเรื่องปริมาณ คุณภาพของการชำระหนี้ เวลาในการส่งมอบ การส่งมอบผิดสถานที่ การฝ่าฝืนคำรับประกัน หรือหน้าที่อื่น ๆ ซึ่งความบกพร่องใน PECL และ DCFR จะกว้างกว่าความชำรุดบกพร่อง หรือไม่เป็นไปตามสัญญาของสินค้าตามมาตรา 35 CISG เพราะ PECL และ DCFR จะใช้คำว่า “การไม่ปฏิบัติตามการชำระหนี้ให้เป็นไปตามสัญญา (a performance non-conformity to the contract)” แต่ CISG จะใช้คำว่า “สินค้าที่มีความชำรุดบกพร่อง หรือไม่เป็นไปตามสัญญา (goods do not conform with the contract)”⁸ นอกจากนี้ หลักการใช้สิทธิลดราคาใน PECL และ DCFR ยังสามารถบังคับใช้ได้กับทั้งสัญญาซื้อขาย และสัญญาประเภทอื่น ซึ่งต่างกับ CISG ที่บังคับใช้ได้เฉพาะกับสัญญาซื้อขายเท่านั้น

3. Sale of Goods Act 1979

หลักการใช้สิทธิลดราคาที่ปรากฏอยู่ใน Sale of Goods Act 1979 ซึ่งต่อไปนี้จะเรียกว่า SGA นั้น จะปรากฏอยู่ใน 3 มาตรา โดยมาตราแรก คือ มาตรา 30(1) เป็นกรณีที่ผู้ขายส่งมอบสินค้าน้อยกว่าที่ได้สัญญาไว้ ซึ่งกฎหมายได้กำหนดสิทธิให้ผู้ซื้อ 2 ประการ คือ ปฏิเสธไม่รับสินค้านั้น หรือยอมรับมอบสินค้านั้น และใช้ราคาตามส่วนของสัญญา (the contract rate) ซึ่งการที่ผู้ซื้อยอมรับมอบสินค้า และใช้ราคาลดลงตามส่วนของสัญญานี้เอง คือ หลักการใช้สิทธิลดราคา มาตรา 30(1) จึงเป็นเรื่องความบกพร่องในเรื่องของปริมาณสินค้า

ซึ่งแตกต่างจากหลักการใช้สิทธิลดราคาในมาตราที่สอง ซึ่งจะอยู่ในมาตรา 48C ที่เป็นกรณีที่สินค้ามีความชำรุดบกพร่อง หรือไม่เป็นไปตามสัญญา และผู้ขายไม่สามารถซ่อมแซมสินค้า หรือหาสินค้ามาทดแทนได้ หรือการซ่อมแซมสินค้า หรือหาสินค้ามาทดแทนนั้นเป็นวิธีการที่ไม่เหมาะสมสำหรับสินค้านั้น ต้องเสียค่าใช้จ่ายเกินกว่ามูลค่าของสินค้านั้น หรือไม่สามารถซ่อมแซมสินค้า หรือหาสินค้ามาทดแทนได้ภายในระยะเวลาอันสมควร กฎหมายจึงกำหนดสิทธิให้ผู้ซื้อในการที่จะ

⁸ Sanne Jansen, “Price Reduction in the European harmonization projects: PECL, DCFR, Principes Contractuels Communs, Acquis Principles and CESL (proposal),” Alternative Ways to *Ius Commune* – The Europeanisation of Private Law, ed. Anne L.M. Keirse and Marco B.M. Loos (United Kingdom : Intersentia Publishing Ltd., 2012), p.190 – 191.

⁹ Gerhard Dannemann and Stefan Vogenauer, The Common European Sales Law in Context : interactions with English and German law, (United Kingdom : Oxford University Press, 2003), p.671.

1.เลิกสัญญา ซึ่งจะทำให้คู่สัญญากลับสู่ฐานะเดิม หรือ 2.เก็บสินค้าไว้ และขอลดราคาสินค้าลงในปริมาณที่เหมาะสม

และหลักการใช้สิทธิลดราคาในมาตราสุดท้ายนั้น จะอยู่ในมาตรา 53 ซึ่งเป็นกรณีที่ผู้ขายฝ่าฝืนคำรับประกัน ทำให้สินค้าที่ส่งมอบให้แก่ผู้ซื้อนั้นชำรุดบกพร่อง โดยมาตรา 53 ให้สิทธิผู้ซื้อ 2 ทาง คือ 1.เรียกค่าเสียหาย หรือ 2.ใช้สิทธิขอลดราคาสินค้า โดยการใช้สิทธิลดราคาตามมาตรานี้จะเป็นกรณีที่ผู้ขายส่งมอบสินค้าที่มีคุณภาพน้อยกว่าที่ได้สัญญาไว้ ซึ่งถือเป็นการผิดสัญญา และผู้ซื้อเลือกที่จะรับมอบสินค้าดังกล่าว ผู้ซื้อที่มีสิทธิที่จะขอลดราคาสินค้าจากผู้ขาย โดยให้ลดราคาสินค้าให้เหมาะสมกับมูลค่าสินค้าที่ได้ส่งมอบจริง โดยเทียบเคียงกับมูลค่าสินค้าที่ถูกต้องครบถ้วนตามสัญญาในเวลาส่งมอบ จากที่กล่าวมา หลักการใช้สิทธิลดราคาที่ปรากฏอยู่ใน SGA จึงสามารถบังคับใช้ได้ทั้งในกรณีความบกพร่องในเรื่องของปริมาณ และความบกพร่องในเรื่องคุณภาพของสินค้า

4.ประมวลกฎหมายแพ่งฝรั่งเศส

หลักการใช้สิทธิลดราคาที่ปรากฏอยู่ในประมวลกฎหมายแพ่งฝรั่งเศส จะปรากฏอยู่ใน 3 มาตรา คือ มาตรา 1217 มาตรา 1223 และมาตรา 1644 ซึ่งมาตรา 1217 และมาตรา 1223 เป็นบทบัญญัติที่อยู่ในบรรพ 3 ลักษณะหนึ่ง ซึ่งเพิ่งมีการแก้ไขเพิ่มเติมเข้ามาใหม่ตาม Ordonnance n° 2016-131 of 10 February 2016 โดย Ordonnance n° 2016-131 of 10 February 2016 นั้น เป็นพระราชบัญญัติที่ออกมาเพื่อแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายแพ่งฝรั่งเศสในบรรพ 3 ลักษณะหนึ่งทั้งหมด ซึ่งมีผลบังคับใช้เมื่อวันที่ 10 ตุลาคม 2559¹⁰ ส่วนมาตรา 1644 นั้น เป็นบทบัญญัติที่อยู่ในบรรพ 3 ลักษณะซื้อขาย

สำหรับมาตรา 1217 เป็นบทบัญญัติในกรณีที่คู่สัญญาฝ่ายหนึ่งไม่ชำระหนี้ (non-performance) หรือได้รับชำระหนี้ไม่ครบถ้วน คู่สัญญาฝ่ายดังกล่าวมีสิทธิเลือกใช้วิธีการเยียวยาความเสียหาย ดังต่อไปนี้ 1. ปฏิเสธที่จะชำระหนี้ หรือระงับการชำระหนี้ในส่วนของตนชั่วคราวตามมาตรา 1219 2. ร้องขอให้ชำระหนี้โดยเฉพาเจาะจงตามมาตรา 1221 หรือตามมาตรา 1222 3. ร้องขอให้ลดราคาตาม

¹⁰ Jean-Luc Soulier, "Ordinance of February 10, 2016 for the reform of French contract: The principle of the blinding force of contracts is considerably undermined by the new provisions of the French Civil Code," Accessed February 2, 2017, <http://www.soulier-avocats.com/en/blog/ordinance-of-february-10-2016-for-the-reform-of-french-contract-law-the-principle-of-the-binding-force-of-contracts-is-considerably-undermined-by-the-new-provisions-of-the-french-civil-code/>

มาตรา 1223 4. เลิกสัญญาตามมาตรา 1224 5. เรียกร้องค่าเสียหายที่เกิดจากการไม่ชำระหนี้ตามมาตรา 1231

สำหรับมาตรา 1223 เป็นบทบัญญัติที่เกี่ยวกับการใช้สิทธิลดราคาโดยตรง ซึ่งมีสาระสำคัญคือ ภายหลังจากได้บอกกล่าวให้ชำระหนี้แล้ว เจ้าหนี้อาจจะยอมรับการชำระหนี้ที่ไม่เป็นไปตามสัญญา และร้องขอลดราคาลงตามส่วนได้ ทั้งนี้ หากเจ้าหนี้ยังไม่ได้ชำระราคา เจ้าหนี้จะต้องแจ้งความประสงค์ในการลดราคาให้แก่อีกฝ่ายทราบเร็วที่สุดเท่าที่จะสามารถทำได้

และสำหรับมาตรา 1644 จะเป็นบทบัญญัติที่กำหนดสิทธิให้ผู้ซื้อซึ่งเลือกที่จะรับมอบสินค้าที่มีความชำรุดบกพร่องที่ไม่อาจเห็นประจักษ์ อันทำให้สินค้านั้นไม่เหมาะสมแก่การใช้ประโยชน์ตามที่ประสงค์ หรือทำให้ประโยชน์จากการใช้สอยลดลงมาก ในการร้องขอให้ลดราคาสินค้าลงตามจำนวนที่กำหนดโดยผู้เชี่ยวชาญ

จากที่กล่าวมา หลักการใช้สิทธิลดราคาในมาตรา 1217 มาตรา 1223 และมาตรา 1644 ประมวลกฎหมายแพ่งฝรั่งเศสนั้น สามารถบังคับใช้ในกรณีที่สินค้ามีความชำรุดบกพร่อง หรือไม่เป็นไปตามสัญญาได้เช่นเดียวกับหลักการใช้สิทธิลดราคาในมาตรา 50 CISG แต่เนื่องจากมาตรา 1217 และมาตรา 1223 เป็นบทบัญญัติในลักษณะหนี้ จึงสามารถนำหลักการใช้สิทธิลดราคาดังกล่าวไปใช้กับสัญญาประเภทอื่น ๆ ที่นอกเหนือจากสัญญาซื้อขายได้ ซึ่งกรณีนี้จะแตกต่างจากมาตรา 50 CISG ที่สามารถใช้ได้เฉพาะกับสัญญาซื้อขายเท่านั้น

5. Uniform Commercial Code (UCC)

เมื่อพิจารณาหลักการใน Uniform Commercial Code ซึ่งต่อไปนี้จะเรียกว่า UCC จะเห็นได้ว่าไม่มีหลักการใดใน UCC ที่เทียบเท่าได้กับหลักการใช้สิทธิลดราคาในมาตรา 50 CISG บทบัญญัติใน UCC ที่ใกล้เคียงกับหลักการใช้สิทธิลดราคาในมาตรา 50 CISG มีอยู่ 2 มาตรา คือ มาตรา 2-613 และมาตรา 2-717 โดยมาตรา 2-613 เป็นกรณีที่สัญญาได้กำหนดคุณสมบัติของสินค้าไว้โดยเฉพาะตั้งแต่ในเวลาที่ทำสัญญา และสินค้านั้นได้รับความเสียหายก่อนที่ความเสี่ยงภัยจะโอนไปยังผู้ซื้อ โดยปราศจากความผิดของคู่สัญญาฝ่ายหนึ่งฝ่ายใด หากสินค้าเสียหายทั้งหมด สัญญาซื้อขายก็เป็นอันเลิกไป แต่หากสินค้าเสียหายเพียงบางส่วน ผู้ซื้ออาจจะร้องขอให้ตรวจสอบสินค้า เพื่อตัดสินใจว่าผู้ซื้อจะเลือกที่จะใช้สิทธิเลิกสัญญา หรือเลือกรับมอบสินค้านั้น และขอให้ลดราคาสินค้าลงได้ จะเห็นได้ว่ามาตรา 2-613 นั้น คล้ายกับมาตรา 50 CISG ตรงที่ผู้ซื้อจะเป็นฝ่ายเลือกที่จะใช้สิทธิลดราคา อย่างไรก็ตาม มาตรา 2-613 สามารถใช้บังคับได้เฉพาะกรณีที่สัญญาได้กำหนดคุณสมบัติของสินค้าไว้โดยเฉพาะตั้งแต่ในเวลาที่ทำสัญญา จึงไม่สามารถบังคับใช้มาตรานี้กับสินค้าชนิดที่สามารถทดแทนได้ (fungible goods) และสินค้านั้นจะต้องได้รับความเสียหายก่อนที่ความเสี่ยงภัยจะโอนไปยังผู้ซื้อ โดยปราศจากความผิดของคู่สัญญาฝ่ายหนึ่งฝ่ายใดเท่านั้น มาตรา 2-613 จึงใช้ได้กรณี

ที่จำกัดกว่ามาตรา 50 CISG เพราะมาตรา 50 CISG สามารถใช้ได้กับสินค้าทุกชนิด ไม่ว่าสัญญาจะได้กำหนดคุณสมบัติของสินค้าไว้หรือไม่ก็ตาม

และมาตรา 2-717 เป็นกรณีที่ผู้ขายส่งมอบสินค้าที่มีความชำรุดบกพร่องให้กับผู้ซื้อ ผู้ซื้อที่มีสิทธิที่จะหักค่าเสียหายทั้งหมด หรือบางส่วนอันเป็นผลมาจากการฝ่าฝืนสัญญาของผู้ขายออกจากราคาที่ต้องชำระแก่ผู้ขาย มาตรา 2-717 จึงคล้ายกับสิทธิในการหักกลบหนี้มากกว่าการใช้สิทธิลดราคา เพราะเป็นกรณีที่ผู้ซื้อขอลดราคาสินค้าลง เพื่อที่จะชดเชยความเสียหายที่เกิดขึ้น ซึ่งจะต่างกับการใช้สิทธิลดราคาในมาตรา 50 CISG ที่ให้ลดราคาลงเป็นสัดส่วนสำหรับสินค้าที่มีความชำรุดบกพร่องหรือไม่เป็นไปตามสัญญา นอกจากนี้ มาตรา 2-717 สามารถใช้บังคับกับการฝ่าฝืนสัญญาได้ทุกกรณี ต่างกับมาตรา 50 CISG ที่ใช้ได้เฉพาะกรณีที่สินค้ามีความชำรุดบกพร่องหรือไม่เป็นไปตามสัญญาเท่านั้น¹¹ หลักการพื้นฐานของมาตรา 2-717 และมาตรา 50 CISG จึงมีความแตกต่างกัน

อย่างไรก็ตาม แม้หลักการที่ปรากฏในมาตรา 2-613 และมาตรา 2-717 จะแตกต่างกับหลักการใช้สิทธิลดราคาในมาตรา 50 CISG แต่มาตรา 2-613 และมาตรา 2-717 ก็สามารถบังคับใช้ในกรณีที่สินค้ามีความชำรุดบกพร่อง หรือไม่เป็นไปตามสัญญาได้เช่นเดียวกับหลักการใช้สิทธิลดราคาในมาตรา 50 CISG

6. ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์

หลักการใช้สิทธิลดราคาที่ปรากฏอยู่ในประมวลกฎหมายแพ่ง และพาณิชย์ของไทย จะอยู่ในมาตรา 465(1) ซึ่งเป็นกรณีที่ผู้ขายส่งมอบทรัพย์สินให้ผู้ซื้อขาดตกบกพร่อง (deficiency) โดยมีสาระสำคัญ คือ

“มาตรา 465 ในการซื้อขายสังหาริมทรัพย์นั้น

(1) หากว่าผู้ขายส่งมอบทรัพย์สินน้อยกว่าที่ได้สัญญาไว้ ท่านว่าผู้ซื้อจะปิดเสียไม่รับเอาเลยก็ได้ แต่ถ้าผู้ซื้อรับเอาทรัพย์สินนั้นไว้ ผู้ซื้อก็ต้องใช้ราคาตามส่วน”

กรณีตามมาตรา 465(1) ผู้ซื้อที่มีสิทธิอยู่ 2 ประการ คือ 1.บอกปฏิเสธ หรือบอกปิดไม่รับทรัพย์สินนั้นเลย หรือ 2.รับมอบตามจำนวนที่ผู้ขายส่งมอบให้น้อยกว่าที่ได้ตกลง และใช้ราคาน้อยลงตามส่วน

ซึ่งหลักการใช้สิทธิลดราคาในมาตรา 465(1) นี้ เป็นกรณีที่ผู้ขายส่งมอบทรัพย์สินในจำนวนน้อยกว่าที่ได้ตกลงกันไว้กับผู้ซื้อ ซึ่งเป็นเรื่องของความบกพร่องในปริมาณ (quantity) โดยทรัพย์สินที่ส่งมอบให้นั้น อาจมิได้มีความชำรุดบกพร่องแต่อย่างใด จึงแตกต่างกับหลักการใช้สิทธิลดราคาในมาตรา 50 CISG ที่สามารถบังคับใช้ได้ทั้งกรณีที่สินค้ามีความชำรุดบกพร่อง หรือไม่เป็นไปตามสัญญา ซึ่งเป็นเรื่องของคุณภาพ (quality)

¹¹ Arnau Muriá Tuñón, *supra* note 4.

บทสรุป

จากการศึกษา เมื่อหลักการใช้สิทธิลดราคาในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์สามารถบังคับใช้ได้เฉพาะกรณีความบกพร่องในเรื่องของปริมาณ ทำให้ไม่ครอบคลุมปัญหาที่อาจเกิดขึ้นได้ และหลักการใช้สิทธิลดราคาที่ปรากฏอยู่ในกฎเกณฑ์ระหว่างประเทศ และกฎหมายของต่างประเทศนั้น แม้สาระสำคัญของหลักการใช้สิทธิลดราคาที่อยู่ในกฎเกณฑ์ หรือกฎหมายนั้นจะแตกต่างกันไปบ้าง แต่ก็สามารถบังคับใช้ในกรณีที่มีสินค้ามีความชำรุดบกพร่อง หรือไม่เป็นไปตามสัญญาได้ทั้งสิ้น ดังนั้น เพื่อเป็นการแก้ไขปัญหาดังกล่าวที่ได้กล่าวมาแล้วในข้างต้น เพื่อให้หลักการใช้สิทธิลดราคาในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์สามารถบังคับครอบคลุมกรณีมากยิ่งขึ้น โดยสอดคล้องกับกฎเกณฑ์ระหว่างประเทศ หรือกฎหมายของต่างประเทศ จึงควรมีการบัญญัติหลักการใช้สิทธิลดราคาที่สามารถใช้บังคับได้ในกรณีที่มีสินค้ามีความชำรุดบกพร่อง หรือไม่เป็นไปตามสัญญา เข้าไปในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยซื้อขาย ซึ่งเป็นบทบัญญัติเฉพาะเกี่ยวกับการซื้อขายที่ใช้บังคับแก่สัญญาซื้อขายทั้งภายใน และระหว่างประเทศ ดังมีข้อความดังต่อไปนี้

“มาตรา ... หากสินค้ามีความบกพร่อง หรือไม่เป็นไปตามสัญญา แม้ว่าจะมีการชำระราคาไปแล้วหรือไม่ก็ตาม ผู้ซื้ออาจลดราคาสินค้าลงได้ตามสัดส่วนของมูลค่าของสินค้าขณะส่งมอบเทียบกับมูลค่าของสินค้าที่ตรงตามสัญญาหากมีการส่งมอบในเวลานั้น”

ซึ่งข้อความดังกล่าวเป็นไปในทำนองเดียวกับมาตรา 50 CISG เหตุที่นำข้อความดังกล่าวมาจาก CISG ก็เพราะ CISG เป็นอนุสัญญาระหว่างประเทศที่ใช้บังคับกับสัญญาซื้อขายระหว่างประเทศที่เป็นที่ยอมรับในระดับนานาชาติ ดังนั้นหากบทบัญญัติเรื่องการใช้สิทธิลดราคาของประเทศไทยมีข้อความเป็นไปในทำนองเดียวกับ CISG ก็ย่อมที่จะมีแนวโน้มว่าคู่สัญญาต่างชาติจะยอมรับบทบัญญัตินี้ดังกล่าวได้ง่ายขึ้น

โดยการเพิ่มเติมหลักการใช้สิทธิลดราคาในกรณีดังกล่าวเข้าไปในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยซื้อขายนี้ นอกจากจะทำให้ครอบคลุมถึงความชำรุดบกพร่อง หรือไม่เป็นไปตามสัญญาอื่น ๆ นอกเหนือจากความบกพร่องในเรื่องของปริมาณแล้ว ยังเป็นการเปิดโอกาสให้ผู้ซื้อสามารถเลือกวิธีเยียวยาความเสียหายที่เหมาะสมกับตนได้ ซึ่งก็เป็นวิธีการเยียวยาความเสียหายที่สามารถบังคับใช้ได้กับทั้งการซื้อขายภายใน และระหว่างประเทศ เพราะไม่ว่าจะเป็นสัญญาซื้อขายภายใน หรือระหว่างประเทศ การมีหลักการใช้สิทธิลดราคาก็ย่อมเป็นประโยชน์ต่อผู้ซื้อ ทำให้ผู้ซื้อมีทางเลือกในการเยียวยาความเสียหายด้วยวิธีอื่นที่นอกเหนือจากวิธีการเยียวยาความเสียหายที่มีอยู่เดิมในบทบัญญัติทั่วไป

อย่างไรก็ตาม หลักการใช้สิทธิลดราคายังคงมีประเด็นพิจารณาว่า อาจใช้เป็นทางเยียวยาความเสียหายที่ใช้เป็นการทั่วไป โดยไม่จำกัดเฉพาะสัญญาซื้อขายได้หรือไม่ ซึ่งประเด็นดังกล่าวต้องการการศึกษาในลำดับต่อไป

บรรณานุกรม

หนังสือ

ไพฑูริศ เอกจริยกร. คำอธิบายซื้อขาย แลกเปลี่ยน ให้, พิมพ์ครั้งที่ 8 . กรุงเทพมหานคร :
วิญญูชน. 2558, น.205 - 206.

John O. Honnold, Uniform Law for International Sales under the 1980 United Nations Convention. Deventer : Boston Kluwer Law and Taxation Publishers, 1990. p.395.

วารสาร

Sanne Jansen, “Price Reduction under the CISG a 21st Century Perspective,”
Journal of Law & Commerce 2, p.336 – 337 (2014).

วิทยานิพนธ์

Sanne Jansen. “Price Reduction in the European harmonization projects : PECL. DCFR. Principes Contractuels Communs. Acquis Principles and CESL (proposal).” Alternative Ways to Ius Commune – The Europeanisation of Private Law, ed. Anne L.M. Keirse and Marco B.M. Loos (United Kingdom : Intersentia Publishing Ltd. 2012). p.190 – 191.

Gerhard Dannemann and Stefan Vogenauer. The Common European Sales Law in Context : interactions with English and German law. (United Kingdom : Oxford University Press, 2003). p.671

Jarno Vanto. “Remedy of reduction of price: Remarks on the manner in which the Principles of European Contract Law may be used to interpret or supplement Article 50 of the CISG,” An International Approach to the Interpretation of the United Nations Convention on Contracts for the International Sale of Goods (1980) as Uniform Sales Law, ed. John Felemegas (New York : Cambridge University Press, 2007). p.411 - 415.

เว็บไซต์

Arnau Muriá Tuñón. “The Actio Quanti Minoris and Sales of Goods Between Mexico and the U.S. : An Analysis of the Remedy of Reduction of the Price in the UN Sales Convention, CISG Article 50 and its Civil Law Antecedents.” Accessed January 29, 2017.

<http://www.cisg.law.pace.edu/cisg/biblio/muria.html>

Peter Schlechtriem, Commentary on the UN Convention on the International Sale of Goods (CISG). Biddles Ltd : Great Britain, 1998. p.439. see also ICC Arbitration. June 1996, Case No. 8247.

<http://cisgw3.law.pace.edu/cases/968247i1.html>. 13 January 2017.

Oberlandesgericht München [OLG] [Provincial Court of Appeal]. Germany. 2 March 1994. Case law on UNCITRAL texts (CLOUT) abstract no. 83.

<http://cisgw3.law.pace.edu/cases/940302g1.html>. 21 October 2016

Jean-Luc Soulier. “Ordinance of February 10,2016 for the reform of French contract : The principle of the binding force of contracts is considerably undermined by the new provisions of the French Civil Code,” <http://www.soulier-avocats.com/en/blog/ordinance-of-february-10-2016-for-the-reform-of-french-contract-law-the-principle-of-the-binding-force-of-contracts-is-considerably-undermined-by-the-new-provisions-of-the-french-civil-code>, 2 February 2017.